

Koulutuksen kynnyskysymys

Syyskuun 17. päivän Uuden Suomen etusivulla komeili otsikko »Näpertelijä kauhistus». Viereinen ingressi täsmensi otsikkoa: »Korkeakoulun tutkintoputkesta ulos ryömi-vä kapea-alainen pikkunäpertäjä on työelämän kauhistus».

Varsinaisesta tekstistä käy ilmi, että lähinänä on kysymys johtajakandidaateista. Näillä tulee olla laaja yleissivistys ja kova ammattitaito. Korkeakoulussa hankittuja valmiuksia opitaan käyttämään vasta työelämässä. Hyvä teoreettinen pohja on välttämätön, mutta vielä tärkeämpää on voimakas tiedonjano ja halu kehittää aikaisemmin opittua, halu kehittää itseään tulevana vuosina nopeasti muuttuvassa työelämässä. – Eivätköhän nuo vaatimukset sovellu myös lähempänä ns. suoritusporasta toimiville korkeakoulujen kasvateille!

Vankan ammattitaidon merkitystä on aina painotettu kirjasto- ja informaatiopalvelualalla. Ammattitaidon käsitteeseen tunnutaan kuitenkin enimmäkseen sisällytettävän teknisen osaamisen merkitys, jopa vain se. Joistakin puheenvuoroista on kuultanut läpi sellaisiakin painotuksia, että kapea-alainen näpertäjä ei ollenkaan ole kirjastoalan työelämän kauhistus. Selitystä ei tarvitse kaukaa hakea: Kun alalla on paljon tehtäviä, joiden suorittamiseen tarvitaan osaavaa näperrystä, siitä halutaan selviytyä kunniakkaasti ja niinpä työvoimaan kohdistuvat odotukset eivät aina yllä suorittamista korkeammalle tasolle.

Uuden Suomen kirjoitusta varten haastateltu liikepankin johtaja sanoo: »Korkeakouluissa opitaan tuntemaan työkalut ja vasta työelämässä käyttämään niitä. Tiedekunta tai opinto-ohjelma eivät ole olennaisia, tärkeintä on oppia mistä saa tietoa ja miten omia aivoja voi käyttää hyödyllisesti. Mitä vähemmän huomiota kiinnitetään tekniseen valmiuteen ja mitä enemmän henkiseen, sen parempi.» Samoilla linjoilla ovat haastatellut teollisuudessa toimivat koulutuspäälliköt. – Mikä on kirjasto- ja informaatiopalvelusektorin käsitys tarpeestaan saada työvoimaa, jonka opis-

kelussa pääpaino on henkisissä valmiuksissa, harjaantumisessa käyttämään omia aivoja kirjasto- ja informaatiopalvelualan hyödyksi sekä sen tietämisessä mistä tietoja saa – ei vain tulevia asiakkaita varten, vaan myös henkilön omaa työtä varten?

Vaikka kirjastoissamme erityisesti vallitsevan työvoimapulan vuoksi päällimmäisenä huolena on selvittää tehtävätaakasta tässä ja nyt, alkaa aika olla kypsä myös sen pohtimiseen, miten yliopistossa koulutettua työvoimaa voitaisiin käyttää mahdollisimman tuottavasti ja mikä on sen suhde keskiasteen koulutuksen saaneeseen työvoimaan. Kyseessä ei ole kilpailutilanne, joksi se keskustelun tuoksinassa aika ajoin näyttää muotoutuvan.

On nähtävä selkeästi, että eri koulutusasteet varustavat opiskelijansa erilaisin eväin. Tulevan kehityksen kaavailuissa tämä tosiasia on välttämättä otettava huomioon. On pään panemista pensaaseen väittää, että koulutusrakenne ei vastaa kirjastojen tarpeita, kun se itse asiassa ei vastaa kirjastoihin muotoutuneita virkanimikkeitä ja niiden määrien suhteita. Koulutusrakenne on kehittynyt nykyiseenkin paljon yleisemmistä syistä kuin historian painolastien raskauttamien kirjastojen »tässä ja nyt» -tarpeista.

Mitkä ovat kirjastojen ja kirjastolaitoksen tavoitteet? Mihin pyritään? Miten tavoitteita kohden on ajateltu edetä, mihin tehtäviin tuossa etenemisessä tarvitaan korkea-asteella ja mihin keskiasteella koulutettua työvoimaa? Millainen henkilöstörakenteen tulisi olla tulevaisuudessa, miten se voidaan saavuttaa, jos osoitetut voimavarat pysyvät pääpiirteissään ennallaan? Pohdinnan tuloksena saattaa yhtäällä olla, että korkea-asteen koulutettuja tarvitaan nykyistä vähemmän tai että lisäystarve on aiemmin arvioitua pienempi, toisaalla taas, että heidän osuutensa työvoimasta tulee olla suurempi kuin nykyisin. Kirjasto- ja informaatiopalvelualan yleinen kehittäminen vaatii miettimään, missä

tehtävissä pääpaino on henkisillä, missä teknisillä valmiuksilla. Näin hahmottuva henkilöstörakenne on tulevaisuuden kuvajainen, jota kohti voidaan edetä askel askeleelta minkään nykyisen työntekijäryhmän oikeusturvaa loukkaamatta. Hitaasti kiiruhtamisen yhtenä syynä on myös resurssien uudelleenallokoinnin byrokraattinen hitaus.

Edellä sanottu on kirjoitettu lähtien siitä oletuksesta, että kirjasto- ja informaatiopalvelusektori työnantajana voisi liike-elämän ja teollisuuden sektorien tapaan kauhistua korkeakoulujen tutkintoputkesta ryömiä totista näpertäjää ja toivoa saavansa korkeakouluista ennakkoluulottomia, henkiset työkalunsa hallitsevia ihmisiä, jotka ovat valmiita oppimaan lisää ja kehittämään itseään alansa hyödyksi niinä vuosikymmeninä kun he ovat työelämässä mukana.

Alussa mainitussa lehtikirjoituksessa on akavalaiseen suuhun pantu väittämä, jonka mukaan korkeakouluissa kukaan ei välitä, miten sieltä ulos tulevien ihmisten käy. Se ei ole totta. Ainakin kirjasto- ja informaatiopal-

velualan molemmat yliopistolliset laitokset ja epäilemättä myös informaattikkoja kurssittava koulutusyksikkö välittävät. Ne kantavat huolta siitä, miten niiden kouluttamien ihmisten käy. Se, miten käy, taas on kiinni siitä, miten kirjasto- ja informaatiopalvelualan käytännön sektori jäsentää tarpeensa saada käyttöön korkea-asteella koulutettua työvoimaa. Se on myös kiinni siitä, miten elinkeinoelämä ja julkishallinto jäsentävät työvoimatarpeensa ruvetessaan järjestämään tietoresursseja ja tehostamaan niiden hyväksikäyttöä.

Koulutustaso on Suomessa kohonnut laivealti, mikä merkitsee, että myös tietoresurssien käyttöön saamisen tarpeet ovat levinneet entistä laajemmalle. Kirjasto- ja informaatiopalvelualan koulutusyksiköillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin pyrkiä kaikin voimin kohottamaan koulutusohjelmien vaatimustasoa entisestäänkin.

Tampereella 25. 9. 1984

Marjatta Okko